

Asia: VN/18285/2020

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi varhaiskasvatuslain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi varhaiskasvatuslain muuttamisesta

Opetus- ja kulttuuriministeriö on valmistellut esityksen varhaiskasvatuslain muuttamisesta. Esityksen tavoitteena on selkeyttää päiväkodin henkilöstön mitoituksista poikkeamisen alaa ja turvata päiväkodin henkilöstön mitoituksen toteutuminen lainsäädännön mukaisesti.

Lisäksi tavoitteena on varhaiskasvatuksen ennakkollisen valvonnan lisääminen, varhaiskasvatuksen laadun parantaminen sekä lainmukaisen toteutuksen turvaaminen. Varhaiskasvatuksen henkilöstön keinoja puuttua lapsen varhaiskasvatukseen kohdistuviin epäkohtiin tai niiden uhkiin vahvistetaan, jotta ne tulisivat tietoon nopeasti ja niihin voitaisiin puuttua ajoissa siellä missä ne esiintyvät.

Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry pitää esitystä pääosin oikeansuuntaisena ja näkee sillä olevan vaikutusta varhaiskasvatuksen laatuun, lasten hyvinvointiin ja kasvuun sekä varhaiskasvatuksen henkilöstön työskentelyedellytyksiin.

Henkilöstömitoitus

SAK pitää tervetulleena, että henkilöstömitoituksesta poikkeaminen ei olisi enää jatkossa mahdollista henkilöstön poissaoloista johtuvista syistä. Poikkeamista on perusteltu nykyisin paljonkin sillä, että henkilöstöllä on usein sairauspoissaoloja. Tämä on aiheuttanut pitkäaikaisia pysyviä poikkeamia henkilöstömitoituksesta, mikä ei ole lapsen tai työntekijän edun mukaista.

SAK kiinnittää huomion henkilöstön saatavuuteen. Päiväkodissa lasten läsnäoloajat ovat pidempiä kuin henkilöstön työajat. Tämä johtaa siihen, että kelpoisuusehdot täyttävää henkilöstä ei ole tarpeeksi päiväkodin koko aukioloaikana. Ongelmakohtana ovat etenkin aamut ja iltapäivät, jolloin työvuorojen pituus ei vastaa lasten yhteenlaskettua hoitoaikaa eikä suhdeluku ole silloin lainmukainen.

Lasten määrän mukaan tarvittava henkilöstö tulee olla päiväkodissa paikalla ja käytettävissä. Se miten henkilöstö ja lapset päiväkodissa sijoittuvat ja toimintaa toteuttavat ei ole yksityiskohtaisesti määritelty.

SAK katsoo, että esitystä tulisi näiltä osin täsmentää ja huomioida myös muun kuin lapsiryhmän kanssa tehtävän työn osuus ja sen vaikutus todelliseen läsnäolevaan henkilöstömäärään. Käytännössä varhaiskasvatuksen henkilöstö tekee suunnittelutyötä noin 10 tuntia viikossa, mikä tarkoittaa, että lapsiryhmässä on tuon ajan läsnä vähemmän aikuisia kuin olisi laillista ja jotka eivät välttämättä ei ole kasvatusvastuullisia.

SAK kiinnittää huomion myös alan koulutustarpeisiin. Pätevän ja kelpoisen henkilöstön saatavuuden osalta on ensiarvoisen tärkeää, että alan koulutustarpeisiin kyetään vastaamaan riittävällä tavalla. Tämä tarkoittaa myös muunto- ja täydennyskoulutuksen kehittämistä alalla jo toimivien lastenhoitajien- ja ohjaajien pätevytyymiseen varhaiskasvatuksen opettajiksi. SAK ehdottaa myös uudelleen harkittavaksi vuonna 2030 voimaan astuvaa henkilöstön mitoituskirjausta ja sen suhdelukuja eri henkilöstöryhmien, erityisesti varhaiskasvatuksen opettajien ja lastenhoitajien ja -ohjaajien osalta, sillä lasten tarvitsema kasvatus ja hoiva vaihtelee lapsen iän perusteella.

Ilmoitusvelvollisuus

SAK pitää perusteluna, että varhaiskasvatuksessa työskentelevillä on ilmoitusvelvollisuus havaitsemistaan puutteista ja epäkohdista tai niiden uhasta. Esitystä puoltaa erityisesti se näkökulma, että lapsi ei vielä itse pysty ilmaisemaan puutteita ja laiminlyöntejä, ja usein juuri varhaiskasvatuksessa työskentelevä havaitsee nämä ensimmäisenä.

Oleellista kuitenkin on, että ilmoitusvelvollisuudesta säädettäessä turvataan myös ilmoituksen tehneen henkilön asema työpaikalla. Tämä on esitykseen kirjattu varsin yleisellä tasolla. SAK tuo esiin, että ilmoitusvelvollisuus voi aiheuttaa kohtuutonta taakkaa yksittäiselle työntekijälle, etenkin mikäli ilmoitusta ei voi tehdä anonyymisti ja nimettömänä. Työntekijällä voi työpaikalla olla tilanne, jossa työnantajan ilmiantaminen vaikeuttaisi työntekijän asemaa työpaikalla, vaikka ilmoituksesta ei pitäisikään seurata mitään sanktioita.

SAK katsoo, että työntekijän suojaamiseen liittyvä näkökanta ei esityksessä näy riittävästi. Esitykseen tulisi kirjata tarkemmin ne keinot, joilla aidosti varmistetaan, että työntekijän on turvallista nostaa esiin puutteita. Epäselväksi jää myös, miten työntekijää kohdellaan, jos hän ei ilmoita huomaamistaan virheistä.

SAK painottaa, että ennakollinen valvonta on vain osa varhaiskasvatuksen laadun varmistamista. Sen vastapainona tulee olla nopeat ja oikein resurssoidut keinot aidosti puuttua esiin nostettuihin epäkohtiin ja korjata ne. Pelkästään henkilöstön vastuulle asiaa ei voi säätää.

Riittävä tuki ja ohjaus varhaiskasvatuksessa

Varhaiskasvatuksen laadun ja henkilöstömäärän osalta oleellinen huomioonotettava näkökanta on lapsen lainmukainen oikeus saada tarvitsemansa tuki varhaiskasvatuksessa. Etenkin erityistä tukea tarvitsevien lasten osalta esitystä tulisi täsmentää. Tällä hetkellä tuki toteutuu vaihtelevasti ja sen toteutumisessa on alueellisia eroja, mikä asettaa lapset eriarvoiseen asemaan. Inklusio kuormittaa myös henkilöstöä. SAK katsoo, että varhaiskasvatuslakiin on syytä kirjata säännökset lapsen tarvitseman tuen järjestämisestä varhaiskasvatuksessa.

SAK pitää erittäin tärkeänä, että hallitusohjelman mukaista linjausta lapsen tuen mallista varhaiskasvatuksessa viedään määrätietoisesti eteenpäin. Uudistuksen lähtökohtana on oltava lapsen oikeus oikea-aikaiseen, riittävään ja tarkoituksenmukaiseen tukeen. Samalla on huolehdittava tuen johdonmukaisesta jatkumosta varhaiskasvatuksesta kouluun.

Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry

Aaltonen Erja
SAK ry - Työ ja turva/Rasinaho